EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2026 07 09
COM(2026) 353 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

ES konkurencijos taisyklių taikymas žemės ūkio sektoriui

1. Įvadas

Bendro rinkų organizavimo (BRO) reglamente (ES) Nr. 1308/2013[1] nustatytos prekybos žemės ūkio produktais vidaus rinkoje sąlygos. Šis reglamentas yra neatsiejama bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) dalis ir juo nustatomos suderintos rinkos ir prekybos techninės taisyklės, taip užtikrinant, kad ES žemės ūkio sektorius būtų orientuotas į rinką. Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) žemės ūkio sektoriui suteiktas specialus statusas, kad žemės ūkio produktams taikomos konkurencijos taisyklės būtų pritaikytos prie sektoriaus ypatumų (įskaitant ūkininkavimo sektoriaus susiskaidymą (palyginti su žemės ūkio maisto produktų tiekimo grandinės pradinės ir galutinės grandžių dalyvių koncentracija), ilgus gamybos ciklus ir didelį nepastovumą, kurį lemia klimato ir gamtos veiksniai), atsižvelgiant į BŽŪP tikslus. Europos Komisija (toliau – Komisija) teikia šią ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai pagal BRO reglamento 225 straipsnio d punktą. Remiantis šia nuostata, šioje ataskaitoje apžvelgiama, kaip BRO reglamente nustatytos konkurencijos taisyklės buvo taikomos[2] žemės ūkio sektoriui visose valstybėse narėse[3].

Ataskaita apima laikotarpį nuo 2017 m. liepos mėn. iki 2025 m. liepos mėn., kiek tai susiję su BRO reglamente nustatytų konkurencijos taisyklių išimtimis ir antimonopolinių tyrimų aprašymu[4].

Ataskaita turi būti svarstoma atsižvelgiant į platesnį ekonominį ir politinį kontekstą atitinkamu laikotarpiu. Tuo metu Europos žemės ūkio sektorius susidūrė su įvairiomis didelėmis

---

[1] 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007, (OL L 347, 2013 12 20, p. 671).

[2] SESV 101 straipsnio 1 dalies išimčių taikymas grindžiamas gamintojų įsivertinimu, todėl jie neprivalo apie tai pranešti Komisijai. Todėl ši ataskaita daugiausia grindžiama Komisijai pateiktais oficialiais prašymais pateikti nuomonę, nacionalinių konkurencijos institucijų skundais ir *ex officio* tyrimais bei valstybių narių ataskaitomis.

[3] Žemės ūkio sektorius apima produktus, išvardytus BRO reglamento 1 straipsnio 2 dalyje ir I priede.

[4] Ankstesnė ataskaita – Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Sąjungos konkurencijos taisyklių taikymo žemės ūkio sektoriui, COM(2018) 706 *final*, ir Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, pridėtas prie Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai „Sąjungos konkurencijos taisyklių taikymas žemės ūkio sektoriui“, SWD(2018) 450 *final*.

ekonomikos ir sanitarinėmis krizėmis, pavyzdžiui, COVID-19 pandemija, Rusijos agresijos karu prieš Ukrainą, staigiu energijos ir trąšų kainų augimu, ekstremaliais meteorologiniais reiškiniais ir nuolatinėmis sanitarinėmis grėsmėmis, pavyzdžiui, gyvūnų ligomis, į kurias Komisija ryžtingai reagavo[5].

2024 m. strateginiame dialoge dėl ES žemės ūkio ateities[6] (toliau – strateginis dialogas) Komisijai ir valstybėms narėms rekomenduota skatinti ūkininkų ir kitų tiekimo grandinės dalyvių bendradarbiavimo iniciatyvas pagal BRO reglamento 210a straipsnį, kad ūkininkams būtų atlyginta už jų pastangas ir investicijas į tvarumą. Strateginiame dialoge Komisija ir valstybės narės taip pat paragintos sprendžiant problemas, su kuriomis susiduria ES ūkininkai, „vengti pernelyg didelio kišimosi į rinką, kuris riboja konkurenciją“.

2024 m. gruodžio mėn. Komisija pasiūlė priemonių ūkininkų padėčiai maisto tiekimo grandinėje stiprinti ir pasitikėjimui grandine tarp jos dalyvių atkurti, įskaitant pasiūlymus, susijusius su konkurencijos taisyklėmis žemės ūkyje[7].

2. BRO reglamente nustatytų konkurencijos taisyklių taikymas žemės ūkio sektoriui visose valstybėse narėse

SESV žemės ūkio sektoriui suteiktas specialus statusas. SESV 42 straipsnyje numatyta, kad ES konkurencijos taisyklės žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais taikomos tik tokiu mastu, kokį nustato Europos Parlamentas ir Taryba, laikydamiesi SESV 43 straipsnio 2 dalies nuostatų ir atsižvelgdami į SESV 39 straipsnyje nustatytus penkis BŽŪP tikslus. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) pripažino BŽŪP viršenybę prieš SESV tikslus konkurencijos srityje[8]. Jis taip pat pripažino, kad veiksmingos konkurencijos išsaugojimas yra vienas iš BŽŪP ir bendro rinkų organizavimo tikslų[9].

---

[5] Specialioji ataskaita „Žemės ūkio produktų tiekimo grandinių užtikrinimas per COVID-19“.

[6] Strateginis dialogas dėl ES žemės ūkio ateities.

[7] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl ūkininkų padėties maisto tiekimo grandinėje stiprinimo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1308/2013, (ES) 2021/2115 ir (ES) 2021/2116, COM(2024) 577 *final*.

[8] 1980 m. spalio 29 d. Sprendimas *Maizena*, 139/79, EU:C:1980:250, 23 punktas; 1994 m. spalio 5 d. Sprendimas *Vokietija / Taryba*, C-280/93, EU:C:1994: 367; 61 punktas; 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *Panellionios*

Remiantis SESV 42 straipsniu ir 43 straipsnio 2 dalimi, BRO reglamentu nustatytos su žemės ūkiu susijusios SESV 101 straipsnio 1 dalies taikymo išimtys. Šios 2018 m. Komisijos ataskaitoje nurodytos išimtys apima bendrąsias išimtis, kurios gali būti horizontalios (taikomos ūkininkų ar gamintojų arba ūkininkų asociacijų ir gamintojų organizacijų sprendimams, susitarimams ar suderintiems veiksmams (152 ir 209 straipsniai), vertikalios (taikomos pripažintų tarpšakinių organizacijų susitarimams, sprendimams ar suderintiems veiksmams) (210 straipsnis) arba ir horizontalios (sudarytos tarp faktinių ar potencialių konkurentų tame pačiame grandinės lygmenyje (pavyzdžiui, ūkininkų)), ir vertikalios (jei jas sudaro skirtinguose grandinės lygmenyse veikiantys dalyviai (pavyzdžiui, ūkininkai, sudarę susitarimą su perdirbėjais) (210a straipsnis). Ataskaitoje taip pat aptariamos kolektyvinėms deryboms pieno sektoriuje taikomos išimtys (149 straipsnis), išimtys esant dideliam rinkos disbalansui (222 straipsnis) ir išimtys, susijusios su konkrečių produktų ir sektorių tiekimo valdymu (166a, 167, 167a straipsniai).

2.1. Horizontalusis bendradarbiavimas (BRO reglamento 209, 149 ir 152 straipsniai)

BRO reglamento 209 straipsnis

209 straipsnyje numatyta, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis netaikoma ūkininkų, ūkininkų asociacijų, pripažintų gamintojų organizacijų arba pripažintų gamintojų organizacijų asociacijų susitarimams, sprendimams ar suderintiems veiksmams, susijusiems su žemės ūkio produktų gamyba ar prekyba jais arba bendros infrastruktūros naudojimu žemės ūkio produktams sandėliuoti, apdoroti ar perdirbti, nebent jų taikymas trukdytų siekti SESV 39 straipsnyje nustatytų BŽŪP tikslų.

209 straipsnyje nurodytas sąlygas atitinkantys susitarimai, sprendimai ir suderinti veiksmai nėra draudžiami, taip pat nereikalaujama išankstinio sprendimo, kuriuo būtų suteiktas leidimas juos

---

Szdesmos Viomichanion Metapoiisis Paknou, C-373/11, EU: C: 201: 567, 39 punktas, apie kurį paskutinį kartą priminta 2017 m. lapkričio 14 d. Sprendime *APVE ir kt.*, C-671/15, EU:C:2017:860, 37 punkte.

[9]2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimas *Milk Marque ir National Farmers' Union*, C-137/00, EU:C:2003:429, 57 punktas; 2017 m. lapkričio 14 d. Sprendimas *APVE ir kt.*, C-671/15, EU:C:2017:860, 37 ir 48 punktai.

taikyti. Tačiau atitinkami veiklos vykdytojai gali prašyti Komisijos pateikti nuomonę dėl tų susitarimų, sprendimų ar suderintų veiksmų suderinamumo su BŽŪP tikslais.

Komisija iki šiol išnagrinėjo vieną prašymą pateikti nuomonę pagal 209 straipsnį. Taip buvo 2020 m., kai ji pateikė teigiamą nuomonę dėl Ispanijos ūkininkų kooperatyvų asociacijos *Cooperativas agro-alimentarias* (CAA) pateikto prašymo dėl mechanizmo, skirto Ispanijos alyvuogių aliejaus rinkai stabilizuoti savanoriškai sandėliuojant alyvuogių aliejų, suderinamumo su BŽŪP tikslais[10].

Mechanizmas buvo susijęs su šių kategorijų alyvuogių aliejumi, kurį pagamino asociacijai priklausantys kooperatyvai: ypač grynu alyvuogių aliejumi, grynu alyvuogių aliejumi ir paprastuoju alyvuogių aliejumi. Šis sektorius susiduria su dideliais metiniais gamybos svyravimais dėl alyvmedžių biologinių ciklų ir oro sąlygų. Dėl to atsiranda perteklinė pasiūla arba trūkumas, o tai lemia didelį kainų svyravimą ir finansinį nestabilumą gamintojams.

Todėl asociacijai priklausantys kooperatyvai pasiūlė tam tikrą perteklinio alyvuogių aliejaus kiekio dalį saugoti ribotą laikotarpį. Buvo siekiama užtikrinti geresnę pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą, dėl kurios galėtų padidėti ūkininkų pajamos. Dalyvavimas mechanizme išliko savanoriškas ir Komisija nustatė, kad CAA ir mechanizme dalyvaujančių kooperatyvų susitarimai buvo suderinami su BŽŪP tikslų įgyvendinimu ir dėl jų konkurencija nebuvo pašalinta.

2019 m. Danijos nacionalinė konkurencijos institucija (NKI) atskirai tyrė įvairius ekologiškų kiaušinių gamintojų ir kiaušinių pakavimo centrų susitarimus, kuriais siekta pritaikyti gamybą prie pakuotojų nustatytos paklausos, kartu išlaikant išimtinio tiekimo santykius tarp jų. Galiausiai susitarimais siekta išlaikyti didesnę kainą tokiems kiaušinių gamintojams, nenustatant konkretaus kainų lygio. NKI svarstė, ar susitarimai galėtų atitikti BRO reglamento 209 straipsnyje nurodytas sąlygas. Remdamasi turima informacija, NKI nenustatė pagrindo tęsti tyrimą ir 2020 m. jį užbaigė nepriėmusi sprendimo.

[10] Komisijos nuomonė – Nuomonės dėl suderinamumo. Europos Komisija.

BRO reglamento 149 straipsnis

Pagal BRO reglamento 149 straipsnį, pripažinta gamintojų organizacija arba pripažinta gamintojų organizacijų asociacija savo ūkininkų narių vardu gali kolektyviai derėtis dėl visai jų bendrai produkcijai ar jos daliai taikytinų sutarčių dėl žalio pieno tiekimo.

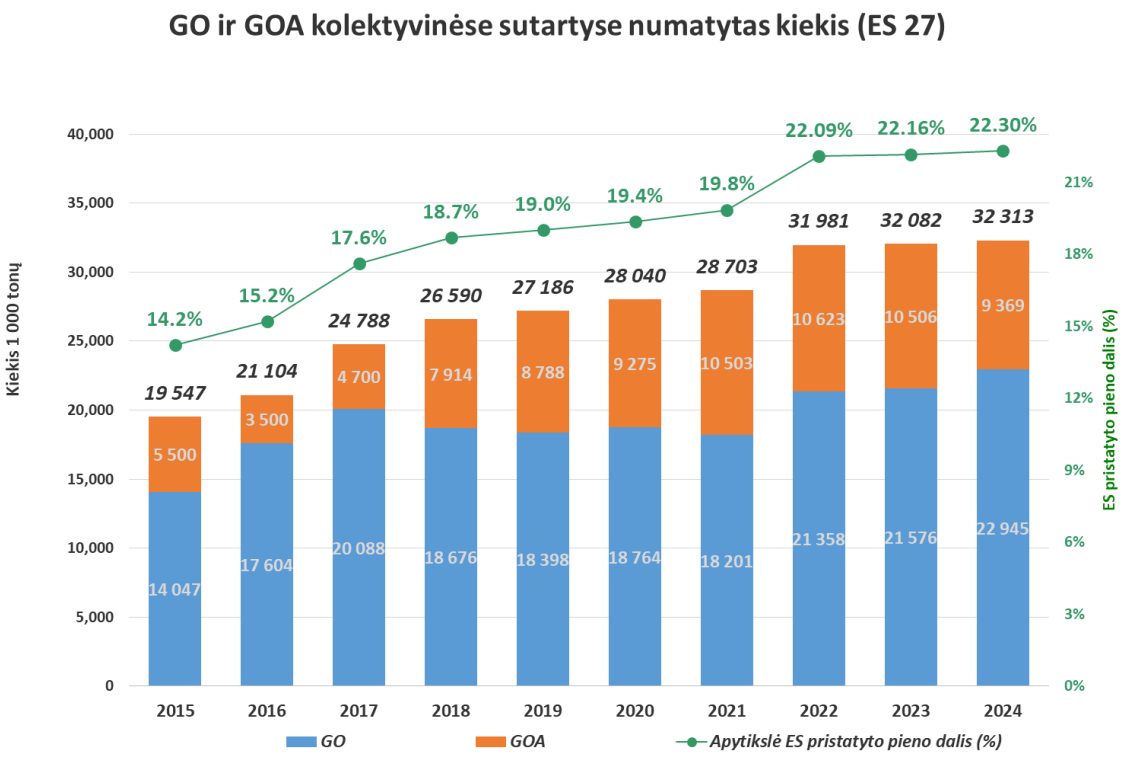
Apie 2024 m. pagal kolektyvines sutartis, sudarytas remiantis šia nuostata, pristatytus žalio pieno kiekius pranešė devynios valstybės narės[11]. Pripažintų gamintojų organizacijų ir pripažintų gamintojų organizacijų asociacijų kolektyvinėse sutartyse numatytas kiekis sudarė daugiau kaip 32,3 mln. tonų, arba maždaug 22 proc. viso 2024 m. ES pristatyto pieno kiekio. Čekijoje pagal kolektyvines sutartis per metus surinkta 78 proc. pieno, Vokietijoje – 48 proc., o Prancūzijoje – 49 proc.

Nuo 2018 m. pagal kolektyvines sutartis, sudarytas pagal BRO reglamento 149 straipsnį[12], ES pristatyto pieno dalis padidėjo – nuo 18,7 proc. 2018 m. iki 22,2 proc. 2024 m.[13]

[11] BE, BG, CZ, DE, ES, FR, NL, SK, FI.

[12] Kolektyvinių sutarčių skaičiaus padidėjimas siejamas su gamintojų organizacijų ar gamintojų organizacijų asociacijų skaičiaus padidėjimu ir paties mechanizmo sėkme.

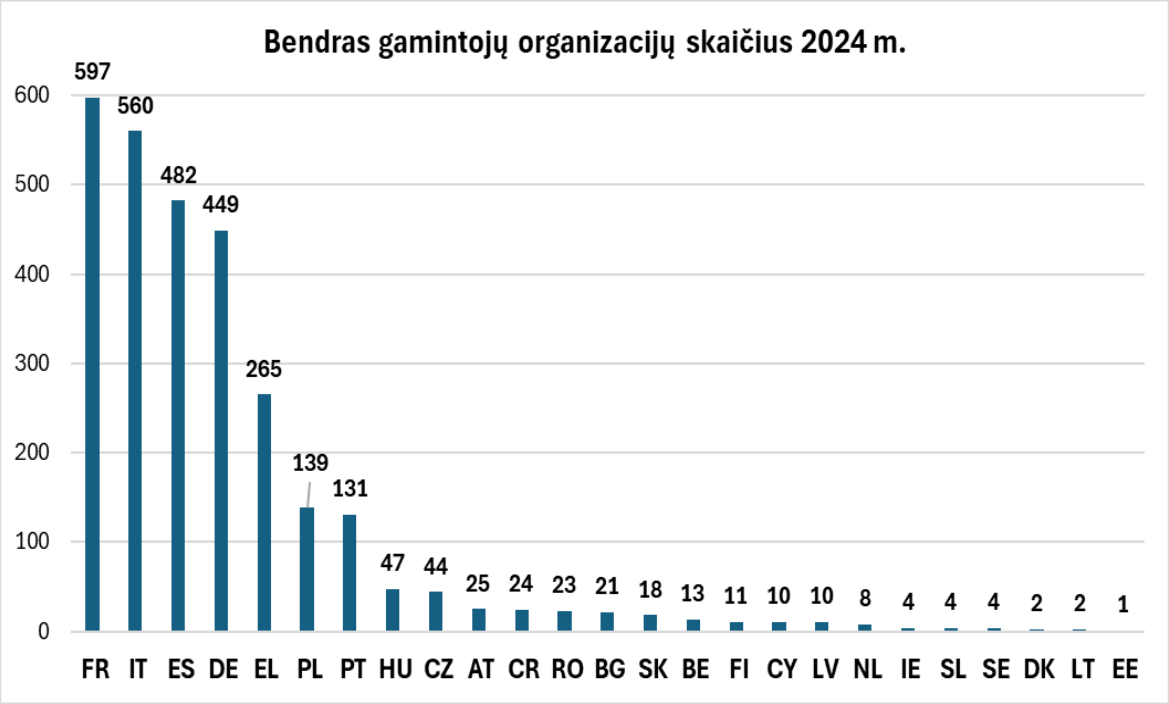
[13] Remiantis pranešimais, kuriuos valstybės narės pateikė pagal 2012 m. birželio 15 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 511/2012 dėl pranešimų, susijusių su pieno produktų sektoriaus gamintojų ir tarpšakinėmis organizacijomis, derybomis dėl sutarčių sudarymo, ir santykiais, numatytais Tarybos reglamente (EB) Nr. 1234/2007, (OL L 156, 2012 6 16, p. 39) 3 straipsnio 1 dalį.

BRO reglamento 152 straipsnio 1a dalis

152 straipsnio 1a dalyje numatyta aiški SESV 101 straipsnio 1 dalies taikymo išimtis pripažintai gamintojų organizacijai arba pripažintai gamintojų organizacijų asociacijai, kuri savo narių vardu planuoja visos ar dalies savo produkcijos gamybą, optimizuoja gamybos sąnaudas, pateikia ją rinkai ir derasi dėl žemės ūkio produktų tiekimo sutarčių. Norėdamos pasinaudoti šia aiškia išimtimi, organizacijos turi iš tikrųjų vykdyti ekonominę veiklą, pavyzdžiui, bendrą sandėliavimą, platinimą, bendrą atliekų tvarkymą ar bendrą pardavimo skatinimą. Pripažintos gamintojų organizacijos neprivalo iš anksto arba *ex post* pranešti apie ketinimą remtis šia nuostata. Daroma prielaida, kad dauguma organizacijų, vykdydamos savo veiklą, naudojasi šia nuostata remdamosi įsivertinimu.

2024 m. ES buvo 2 894 pripažintos gamintojų organizacijos ir 90 pripažintų gamintojų organizacijų asociacijų[14]. Daugelyje sektorių gamintojų organizacijos nėra pripažintos pagal BRO reglamentą, nors daugelis jų atitinka pripažinimo kriterijus; jos planuoja gamybą arba pateikia rinkai savo narių produktus ir savo narių vardu derasi dėl žemės ūkio produktų tiekimo sutarčių, nesinaudodamos konkurencijos taisyklių išimtimis[15].

2.2. Vertikalusis bendradarbiavimas (BRO reglamento 210 ir 172b straipsniai)

BRO reglamento 210 straipsnis

210 straipsnyje nurodyta, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis netaikoma pripažintos tarpšakinės organizacijos susitarimams, sprendimams ar suderintiems veiksmams, kurie yra būtini BRO

[14] Remiantis pranešimais, kuriuos valstybės narės pateikė iki 2025 m. birželio mėn. pagal 2015 m. gruodžio 15 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2016/232, kuriuo dėl gamintojų bendradarbiavimo tam tikrų aspektų papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, (OL L 044, 2016 2 19, p. 1) 5 straipsnio 1 dalį.

[15] Šiuo klausimu žr. Tarybos paskelbtą Komisijos aiškinamąjį raštą dėl nepripažintų gamintojų organizacijų pasiūlymo WK 3897/2025 INIT, pdf, Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Ūkininkų padėties maisto tiekimo grandinėje stiprinimas“, pridedamą prie pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl ūkininkų padėties maisto tiekimo grandinėje stiprinimo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1308/2013, (ES) 2021/2115 ir (ES) 2021/2116, COM(2024) 577 *final*/2.

reglamento 157 straipsnio 1 dalies c punkte išvardytiems tarpšakinės organizacijos tikslams pasiekti[16] ir kurie nėra nesuderinami su Sąjungos taisyklėmis pagal 210 straipsnio 4 dalį[17].

Tokie BRO reglamento 210 straipsnyje nurodytas sąlygas atitinkantys susitarimai, sprendimai ir suderinti veiksmai nėra draudžiami, taip pat nereikalaujama išankstinio sprendimo, kuriuo būtų suteiktas leidimas juos taikyti. Išimtis taikoma remiantis atitinkamų organizacijų įsivertinimu. Tačiau galima prašyti Komisijos pateikti nuomonę dėl susitarimų, sprendimų ir suderintų veiksmų suderinamumo su 210 straipsniu[18]. Šiuo metu ES yra 134 pripažintos tarpšakinės organizacijos.

Nuo 2018 m. Komisija nagrinėjo keturis vertikaliojo bendradarbiavimo pagal 210 straipsnį atvejus[19]; trys buvo susiję su kainų rodikliais, vienas – su prekybos standartais. Visais atvejais Komisija nustatė, kad priemonės gali būti pripažintos suderinamomis su ES teise, nes neatitinka 210 straipsnio 4 dalyje nurodytų sąlygų.

Pirma, pripažinta pieno ir pieno gaminių sektoriaus tarpšakinė organizacija *Centre national interprofessionnel de l'économie laitière* (CNIEL) 2019 m. pasiūlė[20] sukurti rinkos rodiklių suvestinę, kurią sudarytų 26 ekonominiai rodikliai, apimantys tokius aspektus kaip pieno ir pieno gaminių kiekis, kaina, sąnaudos ir maržos įvairiais tiekimo grandinės etapais, ir rinkos stebėjimo centrą, kuriame daugiausia dėmesio būtų skiriama šešiems tradicinio, ekologiško ir kalnų ūkiuose auginamų ūkinių gyvūnų pieno gamybos sąnaudų ir grynųjų kainų rodikliams.

[16] Taip pat panašiems tikslams alyvuogių ir tabako sektoriuose.

[17] Šiose sąlygose, be kita ko, numatyta tai, kad nebūtų nustatomos kainos ar dalijamasi rinka.

[18] 2021 m. gruodžio mėn. BRO reglamento 210 straipsnis buvo iš dalies pakeistas Reglamentu (ES) 2021/2117, kuriuo padaryti ankstesnės procedūros pakeitimai, be kita ko, panaikinta ankstesnė išankstinio pranešimo Komisijai apie susitarimus, sprendimus ir suderintus veiksmus sistema ir numatyta galimybė prašyti pateikti nuomonę.

[19] Dėl kitų trijų atvejų iki 2018 m. buvo priimtas Komisijos sprendimas. 2017 m. Komisija nustatė, kad *Comité national interprofessionnel de la Pomme de Terre* (CNIPT) pateiktas prašymas dėl bulvių kainų rodiklių yra suderinamas su BRO reglamento 210 straipsniu – 1f9b4fda-8007-4b9b-9c06-56c7956be36a_fr; 2015 m. Komisija išnagrinėjo CNIEL pateiktą pranešimą dėl išmokų už pieną skalių ir prieštaravimų nepareiškė – a1002532-be97-43c3-ab5e-7a5c023b754c_en; 2013 m. Komisija išnagrinėjo CNIEL pateiktą susitarimą dėl pieno ir pieno gaminių ekonominių rodiklių ir nustatė, kad jis suderinamas su ES teise – 29301f3c-dd63-48a0-aa42-b60fd5845147_fr.

[20] Komisijos nuomonė – *9160b4d9-6168-4c10-b6a4-314d7849a58b_en.

Antra, 2021 m. Komisija išnagrinėjo priemonę, kurią pasiūlė pripažinta bananų sektoriaus tarpšakinė organizacija *Association Interprofessionnelle de la Banane* (AIB)[21]. Šia priemone buvo siekiama didmeninės prekybos etape sukurti ir išplatinti rinkos rodiklį metropolinėje Prancūzijoje, kad veiklos vykdytojai būtų informuoti apie didmenininkų mažmenininkams parduodamų bananų kainų raidą ir viešojo maitinimo įstaigų, restoranų ir centrinių perkančiųjų organizacijų pirkimus.

Trečia, tais pačiais metais Komisija išnagrinėjo CNIEL prašymą sukurti ir išplatinti keturių saugoma kilmės vietos nuoroda (SKVN) žymimų sūrių („Cantal“, „Auvergne blue“, „Ambert“ ir „Saint-Nectaire“) ir jų gretutinių produktų (sviesto ir išrūgų miltelių) rinkos rodiklį Prancūzijos Overnės regione[22].

Visais trimis atvejais rinkos rodikliais buvo siekiama padidinti rinkos skaidrumą, teikiant veiklos vykdytojams išsamią ir visapusišką informaciją. Dėl reguliariai skelbiamų rodiklių sumažėtų informacijos asimetrija ir kainų nepastovumas, nes būtų galima geriau suprasti rinką visais etapais. Geriau susipažinę su rinkos tendencijomis, tiekimo grandinės veiklos vykdytojai galėtų priimti labiau informacija pagrįstus sprendimus dėl gamybos ir investicijų.

Galiausiai 2024 m. Komisija įvertino prašymą pateikti nuomonę dėl Prancūzijoje auginamiems ir rinkai tiekiamiems obuoliams taikomos priemonės, susijusios su obuolių rūšiavimu pagal svorį, suderinamumo[23].

Šiuo atveju susitarimu buvo siekiama kelių pagrindinių tikslų pagal BRO reglamento 157 straipsnio 1 dalies c punktą. Dėl susitarimo šios tarpšakinės organizacijos nariai įgijo daugiau žinių ir padidėjo rinkos skaidrumas, nes buvo standartizuoti rinkos duomenys, naudojant bendrą matavimo vienetą, ir taip pagerintas nuspėjamumas pradinės grandies veiklos vykdytojams ir supaprastinti santykiai galutinėje grandyje. Juo sudarytos palankesnės sąlygos geriau koordinuoti produktų pateikimą rinkai, pritaikius rūšiavimą pagal svorį, taip supaprastinant prekybos taisykles ir sumažinant netikrumą ar konfliktus tarp veiklos vykdytojų. Susitarime buvo numatyti

[21]Komisijos nuomonė – agriculture.ec.europa.eu/document/download/cab818ee-c187-4a14-8635-a9fda51a9cc9_en?filename=c-2021-1437-commission-decision_en.pdf.

[22] Komisijos nuomonė – f033b677-0932-4fee-8b83-85e7a0caa63c_en.

[23] Komisijos nuomonė – 3e7b4934-d539-41ca-8228-b0a8721b449a_en.

ir sutapimų turintys dydžių intervalai, todėl veiklos vykdytojai galėjo pasirinkti pardavimo segmentą, kuriame norėjo įtvirtinti savo produktus, atsižvelgdami į paklausos reikalavimus. Taikant šį metodą buvo galima pašalinti netikrumą ir optimizuoti pardavimą. Be to, tai padėjo gerinti kokybę visose gamybos ir prekybos grandyse, nes, rūšiuojant pagal svorį, sumažėjo, pavyzdžiui, vaisių sumušimo rizika, o veiklos vykdytojai galėjo atsižvelgti į produkto tankį ir cukraus kiekį, kad rinkai pateikiami produktai būtų sunokę. Susitarimas padėjo sumažinti atliekų kiekį ir geriau jas tvarkyti, nes buvo apribotas produktų tvarkymas pirkimo metu, o tai, savo ruožtu, sumažino produktų gedimą bei nuostolius ir kartu patenkino vartotojų lūkesčius.

BRO reglamento 172b straipsnis

Pagal 172b straipsnį, vyno sektoriuje veikiančios pripažintos tarpšakinės organizacijos gali pateikti neprivalomus vynams su SKVN ar su saugoma geografine nuoroda (SGN) gaminti skirtų vynuogių pardavimo kainų orientacinius rodiklius, jei tokios gairės nepanaikina konkurencijos didelės atitinkamų produktų dalies atžvilgiu.

Remiantis šia nuostata, nėra pareigos pranešti apie šias priemones Komisijai ir, Komisijos žiniomis, ši nuostata iki šiol nebuvo įgyvendinta.

2.3. Tvarumo susitarimai (BRO reglamento 210a straipsnis)

Reglamentu (ES) 2021/2117[24] į BRO reglamentą įtraukta nauja nuostata (210a straipsnis), pagal kurią SESV 101 straipsnio 1 dalis netaikoma gamintojų tarpusavio susitarimams arba gamintojų ir kitų žemės ūkio maisto produktų tiekimo grandinės veiklos vykdytojų susitarimams (pavyzdžiui, perdirbimo ar platinimo lygmeniu), kuriais siekiama užtikrinti aukštesnį tvarumo standartą, nei reikalaujama pagal ES arba nacionalinę teisę. Ši nuostata įsigaliojo 2021 m. gruodžio mėn.

[24] 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2117, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas, (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų, (ES) Nr. 251/2014 dėl aromatizuotų vyno produktų apibrėžties, aprašymo, pateikimo, ženklinimo ir geografinių nuorodų apsaugos ir (ES) Nr. 228/2013, kuriuo nustatomos specialios žemės ūkio priemonės atokiausiems Sąjungos regionams, (OL L 435, 2021 12 6, p. 262).

Kad galėtų pasinaudoti šia išimtimi, veiklos vykdytojai turi siekti aukštesnių standartų, kuriais siekiama prisidėti prie: i) aplinkos apsaugos, ii) pesticidų naudojimo mažinimo ar atsparumo antimikrobinėms medžiagoms pavojaus mažinimo arba iii) gyvūnų sveikatos ir gyvūnų gerovės. Tokiais atvejais veiklos vykdytojams leidžiama sudaryti susitarimus, kurie kitu atveju patektų į SESV 101 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, su sąlyga, kad bet kokie konkurencijos apribojimai, dėl kurių jie susitaria, yra būtini siekiamiems tvarumo standartams užtikrinti.

2023 m. gruodžio mėn. Komisija priėmė gaires dėl 210a straipsnio taikymo sąlygų[25]. Jose pateikiamos išsamios rekomendacijos, kaip aiškinti išimtį, taip pat pateikiama daug galimų susitarimų, kurie patektų į jos taikymo sritį, pavyzdžių.

210a straipsnyje nurodytas sąlygas atitinkantys susitarimai, sprendimai ir suderinti veiksmai nėra draudžiami, ir tuo tikslu nereikalaujama išankstinio sprendimo. Išimtis taikoma remiantis įsivertinimu. Tačiau gamintojai gali prašyti Komisijos pateikti nuomonę dėl susitarimų, sprendimų ir suderintų veiksmų suderinamumo su 210a straipsniu.

2025 m. liepos mėn. Komisija paskelbė pirmąją nuomonę pagal 210a straipsnį dėl tvarumo susitarimo Prancūzijos vyno sektoriuje[26]. Susitarimu siekiama išlaikyti dabartinį Oksitanijos vyno sektoriuje pasiektą tvarumo lygį, taikant ekologinius ir didelės aplinkosauginės vertės (pranc. *haute valeur environnementale*, HVE) standartus. Krizės, darančios poveikį Prancūzijos vyno rinkai, sąlygomis kyla pavojus, kad šių tvaresnių vynų gamintojai pereis prie ekonomiškai patrauklesnės tradicinio vyno gamybos arba pasitrauks iš rinkos, pavyzdžiui, pagal nacionalinę vynmedžių išnaikinimo programą. Siekiant apriboti šią riziką, susitarime nustatyta neprivaloma orientacinė neišpilstyto vyno pirkimo kaina, kuria padengiamos sąnaudos ir iki 20 proc. marža. Komisija nustatė, kad susitarimas suderinamas su 210a straipsniu.

[25] Komisijos gairės dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio netaikymo žemės ūkio produktų gamintojų tvarumo susitarimams pagal Reglamento (ES) Nr. 1308/2013 210a straipsnį (OL C 1446, 2023 12 8).

[26] Komisijos nuomonė – 86f5a339-ee2d-430f-8e29-5fb56770ba14_en.

2.4. Kovos su krize priemonės (BRO reglamento 222 straipsnis)

Didelio rinkų disbalanso laikotarpiais pagal 222 straipsnį Komisijai leidžiama priimti įgyvendinimo aktus, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis nebūtų taikoma konkrečių rūšių ūkininkų, ūkininkų asociacijų, pripažintų gamintojų organizacijų, gamintojų organizacijų asociacijų ir tarpšakinių organizacijų susitarimams ir sprendimams, jei tokie susitarimai ir sprendimai nekenkia tinkamam vidaus rinkos veikimui ir jais siekiama tik stabilizuoti atitinkamą sektorių.

2024 m. sausio 22 d. Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateikė atskirą ataskaitą[27] dėl kovos su krize priemonių, įskaitant pagal 222 straipsnį priimtas priemones, naudojimo, apimančią laikotarpį nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2023 m. pabaigos.

Nuo laikotarpio, kurį apima ši ataskaita, nebuvo priimta jokių kitų priemonių pagal 222 straipsnį.

2.5. Pasiūlos pritaikymas (BRO reglamento 166a, 167 ir 167a straipsniai)

BRO reglamento 166a straipsnis

Pagal 166a straipsnį pripažinta gamintojų organizacija, pripažinta tarpšakinė organizacija arba su geografine nuoroda susijusi gamintojų grupė gali prašyti valstybės narės nustatyti privalomas taisykles, skirtas SKVN ar SGN žymimų produktų pasiūlai reguliuoti. Šiuo 2021 m. įtrauktu straipsniu pakeičiamos ankstesnės nuostatos dėl sūrio (150 straipsnis) ir kumpio (172 straipsnis) ir jis taikomas visiems geografinėmis nuorodomis žymimiems žemės ūkio produktams.

Šioje ataskaitoje aptariamu laikotarpiu pieno ir pieno gaminių sektoriuje, apimančiame SKVN arba SGN „Asiago“, „Grana Padano“ ir „Parmigiano Reggiano“ (Italija), taip pat „Reblochon“, „Gruyère“, „Raclette de Savoie“, „Tomme de Savoie“, „Emmental de Savoie“, „Abondance“, „Beaufort“ ir „Comté“ (Prancūzija), buvo keletas atvejų, apie kuriuos Komisijai pranešta pagal nuostatas, galiojusias iki 2021 m., arba pagal naujas nuostatas[28].

[27] Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl kovos su krize priemonių, priimtų pagal BRO reglamento 219–222 straipsnius, naudojimo, COM(2024) 12 *final*.

[28] „Asiago“ – *NOTIFICA PIANO REGOLAZIONE OFFERTA FORMAGGIO ASIAGO DOP*, „Grana Padano“ – *Notifica piano regolazione offerta formaggio grana padano DOP*, „Parmigiano Reggiano“ – *Regulation of supply Parmigiano Reggiano*, „Reblochon“, „Gruyère“, „Raclette de Savoie“, „Tomme de Savoie“, „Emmental de Savoie“, „Abondance“, „Beaufort“ ir „Comté“ – e8eac044-1136-4a7d-bdfb-95ecc89eb42a_en.

Taisyklės, kuriomis siekta užtikrinti kokybiškų produktų su SKVN arba SGN pridėtinę vertę, buvo nustatytos dviem mėsos (kumpio) gaminiams – „Prosciutto di Parma“ (nuo 2017 m. gruodžio 28 d. iki 2020 m. gruodžio mėn.)[29] ir „Prosciutto di San Daniele“ (nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d.)[30]. Abiem gaminiams taikytų taisyklių galiojimas buvo pratęstas iki 2026 m.[31]

Pagrindinis priemonių tikslas – pritaikyti atitinkamų produktų su SKVN ar SGN pasiūlą prie paklausos. Nuolat stebint gamybos ir rinkos pokyčius bei koreguojant gamybos apimtis siekiama užkirsti kelią dideliam pasiūlos ir paklausos disbalansui, dėl kurio atsirastų svyravimų ir rimtų padarinių visai tiekimo grandinei. Šiomis priemonėmis taip pat siekiama skatinti pridėtinę vertę kuriančią gamybą ir užtikrinti, kad gamintojams būtų sąžiningai atlyginama. Kartu labai svarbu užtikrinti, kad produktas būtų tiekiamas rinkai.

BRO reglamento 167 straipsnis

Pagal 167 straipsnį, gaminančios valstybės narės, siekdamos gerinti ir stabilizuoti bendrosios vyno rinkos veikimą, tam tikromis sąlygomis gali nustatyti pasiūlai reguliuoti skirtas prekybos taisykles, visų pirma pasitelkdamos pripažintų tarpšakinių organizacijų sprendimus.

2020 m. ES pranešė apie priemonę[32], kuria nustatyta bendroji taisyklė, pagal kurią ribojamas didžiausias derlius vynuogėms auginti skirtuose sklypuose, nepriklausančiuose SKVN ar SGN vietovėms[33] (18 000 kg/ha raudonajam vynui ir 20 000 kg/ha baltajam vynui), ir nustatoma, kaip galima panaudoti vynuoges iš didesnių sklypų. Šios taisyklės 2020 m. kaip papildomos nuostatos buvo įtrauktos į 2014 m. Ispanijos dekretą, kuriuo bendrai įgyvendinamas 167 straipsnis[34].

[29] MASAF, *Decreto 28 dicembre 2017*.

[30] MASAF, *Decreto approvazione del piano di regolazione dell'offerta del prosciutto San Daniele DOP*, 2021–2023 m.

[31] https://www.prosciuttodiparma.com/wp-content/uploads/2024/01/Piano-di-Regolazione-dellOfferta-2024-2026-29-gennaio.pdf, https://www.regione.fvg.it/rafvg/export/sites/default/RAFVG/economia-imprese/agricoltura-foreste/FOGLIA32/allegati/Piano_Regolazione_Offerta_2024-2026_REV_01.pdf.

[32] *Real Decreto 557/2020, de 9 de junio*.

[33] Didžiausia vynų, kuriems suteikta kilmės vietos nuoroda arba geografinė nuoroda, išeiga nustatoma jų produkto specifikacijose.

[34] *Real Decreto 774/2014, de 12 de septiembre*.

Prancūzija pranešė, kad per atitinkamą laikotarpį buvo priimtos kelios prekybos taisyklės, kuriomis siekta sudaryti rezervines atsargas, kurių dalį sudarytų Šampanės[35], Langedoko[36] (2020 m.) ir Konjako[37] (2019 m.) regionuose pagaminti baziniai vynai.

BRO reglamento 167a straipsnis

Reglamentu (ES) 2020/2220[38] į BRO reglamentą įtrauktas 167a straipsnis, kad gaminančios valstybės narės, siekdamos gerinti ir stabilizuoti bendrosios alyvuogių aliejaus rinkos veikimą, galėtų nustatyti pasiūlai reguliuoti skirtas prekybos taisykles. Valstybės narės nepranešė Komisijai apie jokius pagal šį straipsnį priimtus sprendimus.

3. Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų (NKI) tyrimai žemės ūkio sektoriuje

Nuo 2017 m. liepos mėn. iki 2025 m. liepos mėn. ES konkurencijos institucijos[39] užbaigė maždaug 110 tyrimų žemės ūkio sektoriuje, dar 20 tyrimų tebevyksta, taigi iš viso buvo pradėta 130 tyrimų. Daugiausia tyrimų atliko Graikijos konkurencijos institucijos (27), tada – Komisija (12) ir Prancūzijos (12), Danijos (11) ir Austrijos (10) konkurencijos institucijos.

3.1. Pagrindinės tirtos produktų kategorijos / sektoriai

Konkurencijos institucijų tyrimai apima įvairiausius žemės ūkio produktus, tačiau dažniausiai tyrimai buvo atliekami dėl šių produktų kategorijų: pieno ir pieno gaminių (25 proc.), vaisių ir daržovių (19 proc.), mėsos (13 proc.) ir kiaušinių (6 proc.). Be to, buvo atlikta tyrimų, susijusių su cukrumi (5 proc.), grūdais (5 proc.) ir sėklomis (4 proc.).

---

[35] *Arrêté du 18/10/2017*, *Arrêté du 03/10/18*, *Arrêté du 9/12/19*, *Arrêté du 13/03/20*.

[36] *Arrêté du 11/02/20*.

[37] *Arrêté du 25/11/2019*.

[38] 2020 m. gruodžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/2220, kuriuo nustatomos tam tikros pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl 2021 m. ir 2022 m. paramos iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF), ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013, (ES) Nr. 1306/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013, kiek tai susiję su 2021 m. ir 2022 m. ištekliais ir taikymu, ir Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kiek tai susiję su 2021 m. ir 2022 m. ištekliais ir tokios paramos skirstymu, (OL L 437, 2020 12 28, p. 1).

[39] Terminas „konkurencijos institucijos“ apima ir Komisiją, ir NKI.

3.2. Tiriamieji subjektai

Subjektai, dėl kurių konkurencijos institucijos atliko tyrimus, yra: gamintojai[40] (36 proc.), žemės ūkio produktų gamintojų asociacijos (14 proc.), didmenininkai (12 proc.), gamintojų organizacijos (9 proc.), atskiri žemės ūkio produktų gamintojai (9 proc.), mažmenininkai (8 proc.) ir įvairūs kiti subjektai, įskaitant prekybos asociacijas, tarpšakines organizacijas ir eksportuotojų asociacijas (13 proc.).

Gamintojai yra tie subjektai, dėl kurių tyrimai atliekami dažniausiai. Pavyzdžiui, Prancūzijos NKI atliko tyrimą ir priėmė sprendimą dėl pagrindinių maisto produktų gamintojų veiksmų tarpusavio koordinavimo, kuris apėmė tiek kainą, mokamą pradinės grandies rinkoje perkant liesos kiaulienos išpjovas be kaulų (visų pirma *jambon supérieur maigre* arba JSM, naudojamo virtiems kumpiams gaminti) iš skerdyklų, tiek pardavimo kainą galutinės grandies rinkoje, kai žali / vytinti ir virti šaltieji mėsos gaminiai (pvz., dešros, vytintas saliamis, *rosettes*, *pâtés*, *rillettes*, virti kumpiai) stambiems mažmenininkams parduodami su nuosavais prekių ženklais arba kaip ekonominės klasės produktų asortimentas.

3.3. Didžiausias tyrimų šaltinis – ūkininkai

Konkurencijos institucijos daugumą tyrimų pradėjo savo iniciatyva (taikydamos *ex officio* procedūras), iš rinkos informacijos sužinojusios apie galimus antikonkurencinius veiksmus. Kitus tyrimus jos pradėjo gavusios skundus (iš tiekėjų, konkurentų arba klientų).

Skundų pateikėjai buvo įvairūs, iš esmės tai žemės ūkio produktų gamintojai (24 proc.), gamintojai (21 proc.), mažmenininkai (16 proc.), žemės ūkio produktų gamintojų asociacijos (13 proc.), gamintojų organizacijos (11 proc.), fiziniai asmenys (11 proc.) ir didmenininkai (4 proc.).

Iš duomenų matyti, kad skundus dažniausiai teikia žemės ūkio produktų gamintojai atskirai arba su partneriais (gamintojų organizacijomis ir gamintojų organizacijų asociacijomis) – jų skundai sudaro apie pusę visų skundų ir galiausiai jie (įskaitant rinkos informaciją, kurią jie pateikia

[40] Šioje ataskaitoje gamintojai – tai subjektai, kurie maisto produktus gamina perdirbdami vieną ar daugiau sudedamųjų dalių (neatsižvelgiant į tai, ar šios sudedamosios dalys yra žemės ūkio produktai). Tai apima perdirbėjus (t. y. subjektus, perdirbančius vieną ar daugiau žemės ūkio produktų į kitus produktus).

konkurencijos institucijoms) yra svarbiausias antimonopolinių tyrimų inicijavimo šaltinis. Tačiau žemės ūkio produktų gamintojai, pateikdami savo skundus konkurencijos institucijoms, kartais juos paviešina, ir dėl to konkurencijos institucijoms sumažėja galimybių surinkti galimų pažeidimų įrodymų.

3.4. Tyrimų rezultatai

Nagrinėjamuoju laikotarpiu užbaigta 110 antimonopolinių tyrimų žemės ūkio sektoriuje. Jų rezultatai trejopi:

a) sprendimai dėl pažeidimo su baudomis (maždaug ketvirtadalis užbaigtų tyrimų), t. y. konkurencijos institucijos pareikalavo, kad subjektas nutrauktų pažeidimą ir sumokėtų piniginę baudą;
b) sprendimai dėl įsipareigojimų (šeši atvejai), t. y. konkurencijos institucijos nenusprendė, ar padarytas pažeidimas, ir priėmė sprendimą, kuriuo tiriamojo subjekto pasiūlytas įsipareigojamas tampa teisiškai privalomas, todėl išsklaidomos visos galimos abejonės dėl konkurencijos;
c) tyrimų nutraukimas nenustačius pažeidimo (maždaug pusė užbaigtų tyrimų), t. y. konkurencijos institucijos nutraukė tyrimą preliminariame jo etape dėl nepakankamų įrodymų. Kai kuriais atvejais taip galėjo atsitikti ir dėl to, kad būtinai įrodinėjimo pareigai įvykdyti būtų prireikę neproporcingų pastangų, arba dėl būtinybės nustatyti prioritetus.

Dauguma tyrimų užbaigiami nepriėmus oficialaus sprendimo, tačiau, nepaisant to, jie gali būti svarbūs keliais aspektais. Pirma, kai kuriuose tyrimuose paaiškinama, kad skundai ar nuogąstavimai maisto tiekimo grandinėje yra nepagrįsti. Pavyzdžiui, atsižvelgdama į spaudos pranešimus kritiniu COVID-19 pandemijos protrūkio laikotarpiu, Graikijos NKI ištyrė nuogąstavimus, kad dėl antikonkurencinių veiksmų galėjo pritrūkti tam tikrų žemės ūkio ir maisto produktų ir (arba) padidėti jų kainos. NKI nustatė, kad per COVID-19 pandemiją pieno ir kruopmilčių kainų mediana prekybos centrų tinkluose reikšmingai nepadidėjo. Susirūpinimą galėjo kelti kai kurios konkrečios kainos, kurios nebuvo tipiškos atsižvelgiant į padėtį visoje šalyje.

Kai kuriais kitais atvejais, įsikišus konkurencijos institucijoms, buvo užkirstas kelias pažeidimui, kaip nutiko 3.5.5 skirsnyje aprašytų protekcionistinių susitarimų atveju.

3.5. Tirtų ir nustatytų pažeidimų rūšys

Pagrindines konkurencijos institucijų nustatytų pažeidimų rūšis galima suskirstyti taip: horizontalieji susitarimai (dėl kainų ir apimties apribojimų) (32 proc.), pardavėjo ir pirkėjo susitarimai dėl pirkėjo perpardavimo kainų nustatymo[41] (16 proc.), susitarimai dėl klientų pasidalijimo (13 proc.), antikonkurencinis veiksmų derinimas konkursuose (kelių pardavėjų pasiūlymų tarpusavio koordinavimas) (12 proc.), susitarimai dėl rinkos pasidalijimo (8 proc.), keitimasis neskelbtina komercine informacija (6 proc.), piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, įskaitant konkurentų išstūmimo strategijas, pavyzdžiui, agresyvią kainodarą, antikonkurencines nuolaidas, pernelyg dideles ir nesąžiningas kainas (6 proc.). Kai kuriais iš šių atvejų konkurencijos institucijos nustatė, kad vienu metu buvo padaryta keletas pažeidimų. Tolesnėse dalyse pateikiami tokių pažeidimų pavyzdžiai.

3.5.1. Susitarimai dėl kainų ir (arba) kiekių

Dažniausiai buvo sudaromi susitarimai dėl kainų. Pirkėjai sudarydavo susitarimus dėl kainų ir kiekių ir taip buvo padaryta žala ūkininkams. Pavyzdžiui, 2019 m. liepos mėn. Ispanijos NKI skyrė baudą dešimčiai didžiausių Ispanijos ir tarptautinių pieno įmonių ir asociacijų, veikiančių Ispanijoje, už 2000–2013 m. veikusį pieno kartelį[42]. Veiklos vykdytojai keitėsi informacija apie žalio karvės pieno pirkimo kainas, supirkimo apimtis ir pieno perteklių. Dėl tokio elgesio pieno sektoriaus ūkininkai neteko teisės laisvai derėtis dėl pieno kainos, o tai dar labiau susilpnino jų derybinę padėtį rinkoje. Lenkijos NKI atliko panašų tyrimą dėl penkių rūšių uogų (be kita ko, serbentų, vyšnių ir slyvų) pirkėjų[43], kurie buvo nustatę vaisių, kuriuos pirkdavo iš vietos vaisių augintojų, pirkimo kainas[44].

Susitarimus dėl kainų buvo sudarę ir gamintojai. Pavyzdžiui, 2000–2013 m. Komisija skyrė baudas pagrindiniams Europos konservuotų daržovių gamintojams už kainų nustatymo ir rinkos

[41] Ši praktika dar vadinama perpardavimo kainų palaikymu.

[42] Daugiau informacijos pateikiama pranešime spaudai *plantilla nota de prensa*.

[43] „Damex“, „Kam-Pol“, „Fructis“, „Kalbrok“ ir „Silver-Trans“.

[44] 2026 m. kovo mėn. Lenkijos NKI priėmė sprendimą skirti baudas šiems uogų pirkėjams; https://uokik.gov.pl/zmowa-przy-skupie-owocow-prezes-uokik-naklada-kary.

pasidalijimo praktiką[45]. Konservuotų daržovių asortimentą sudarė pupelės, žalieji žirneliai, žirnių ir morkų mišiniai ir daržovių mišiniai (išskyrus kukurūzus ir grybus), parduodami skardinėse arba stiklainiuose, visų pirma su nuosavais prekių ženklais, mažmenininkams ir viešojo maitinimo įstaigoms visoje Europos ekonominėje erdvėje. Šie gamintojai – viena bendrovė ir du žemės ūkio kooperatyvai.

Kiti atvejai buvo susiję su kainų indeksų nustatymu. Pavyzdžiui, 2018 m. Prancūzijos NKI skyrė 20 000 EUR baudą[46] Ronos slėnio regiono vynuogių augintojų asociacijai (pranc. *Syndicat général des vignerons réunis des Côtes du Rhône*, SGVRCR) už antikonkurencinius veiksmus prekiaujant neišpilstytais SKVN[47] „Côtes du Rhône“ vynais. Ši prekybos asociacija (vyndariams atstovaujanti profesinė organizacija) 2010–2017 m. savo nariams nustatė ir išplatino nurodymus dėl minimalių kainų ir tolesnes kainų rekomendacijas, apimančias įvairias vyno kategorijas pagal spalvą ir kokybės klasę. Šiais veiksmais, kurie buvo propaguojami leidiniuose, naujienlaiškiuose ir susitikimuose, buvo skatinama vienoda kainodara derybose dėl pardavimo ir taip iškraipoma konkurencija, nes nebuvo atsižvelgiama į individualias gamybos sąnaudas.

Galiausiai 2021 m. Rumunijos NKI nustatė antikonkurencinius horizontaliuosius kiaušinių gamintojų (penkių gamintojų ir gamintojų asociacijos) susitarimus[48], kuriais siekta kontroliuoti ir (arba) apriboti kiaušinių pasiūlą Rumunijos rinkoje, įskaitant elementus, dėl kurių nacionalinė rinka taptų mažiau patraukli kiaušinių importui. Pagrindinis vidaus pasiūlos kontrolės ir (arba) ribojimo tikslas buvo užkirsti kelią kiaušinių kainų mažėjimui.

3.5.2. Susitarimai dėl perpardavimo kainų nustatymo

Susitarimuose dėl perpardavimo kainų nustatymo paprastai dalyvavo gamintojas ir vienas ar keli mažmenininkai arba didmenininkai. Pavyzdžiui, 2018 m. margarino ir sviesto gamybos ir pardavimo sektoriuje Graikijos NKI skyrė baudą bendrovei „Minerva S.A.“, nes ji su keliais

[45] IP_19_5911_EN.pdf.

[46] 2018 m. gegužės 23 d. Sprendimas Nr. 18-D-06, priimtas vyno sektoriuje.

[47] *Appellation d'origine contrôlée*.

[48] Decizia-oua-site.pdf.

susijusiais didmenininkais (platintojais) susitarė dėl kainų, kuriomis pastarieji perparduotų bendrovės „Minerva“ produktus[49].

3.5.3. Rinkų paskirstymas

2023 m. Nyderlandų NKI nustatė, kad keturi neapdorotų morkų tiekėjai tarpusavyje paskirstė pardavimą pramonės klientams (konservuotų ir užšaldytų maisto produktų gamintojams) Nyderlanduose, Belgijoje ir Vokietijoje. Tiekėjai taip pat tarpusavyje susitarė dėl tam tikro kryžminio tiekimo ir kompensacijų.

3.5.4. Antikonkurencinis veiksmų derinimas konkursuose

Antikonkurencinis veiksmų derinimas konkursuose paprastai buvo susijęs su kelių pardavėjų veiksmų derinimu dėl pasiūlymų, kuriuos jie pateikė pirkėjo organizuotame konkurse. Pavyzdžiui, 2022 m. sprendime Kroatijos NKI nustatė, kad keturi didmenininkai derino savo pasiūlymus dėl 14 maisto produktų grupių socialinės rūpybos įstaigos (*Dobri dom*), teikiančios labdaros valgyklos paslaugas Zagrebe, surengtame konkurse. Taikydami šią praktiką, didmenininkai iš anksto nustatydavo laimėtojus įvairiuose viešųjų pirkimų konkursuose, o tai galiausiai lėmė pagrindinių maisto produktų kainų kilimą piliečiams, atsidūrusiems sunkioje ekonominėje padėtyje[50]. 2018 m. Graikijos NKI taip pat nustatė, kad kooperatyvas („Friesland Campina Hellas“) ir įmonė („Mandrekas“) derino savo pasiūlymus viešųjų pirkimų konkursuose dėl pieno gaminių, susitarę tuo pat metu nedalyvauti viešuosiuose konkursuose[51]. 2020 m. Švedijos NKI, išnagrinėjusi atvejį, susijusį su bendrove „ARLA Foods AB“[52], nustatė, kad pasiūlymai buvo derinami ir pieno gaminių rinkoje.

---

[49] ioei tm i i o i i i .pdf.

[50] CCA nustatė pirmąjį antikonkurencinio veiksmų derinimo viešųjų pirkimų srityje kartelį – AZTN; https://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads//2022/06/UPI-034-0317-01021-.pdf.

[51] Δελτίο Τύπου – Διευθέτηση υπόθεσης.

[52] Švedijos konkurencijos institucija imasi teisinių veiksmų prieš „Arla Foods“ dėl neteisėto bendradarbiavimo | Švedijos konkurencijos institucija; „Arla Foods“ byloje dėl neteisėto bendradarbiavimo atleista nuo baudos nebuvo | Švedijos konkurencijos institucija.

3.5.5. Susitarimai dėl geografinės rinkos pasidalijimo, protekcionistiniai susitarimai

Dažniausiai pasitaikanti geografinės rinkos pasidalijimo forma buvo vadinamieji protekcionistiniai susitarimai. Šie susitarimai buvo sudaromi tik tarp mažmenininkų arba tarp veiklos vykdytojų skirtinguose tiekimo grandinės etapuose tam, kad pirmenybė būtų teikiama produktams iš jų pačių valstybių narių. Komisija kartu su NKI pradėjo keletą tyrimų dėl įvairių „chartijų“ ir panašių skatinimo iniciatyvų Belgijoje, Bulgarijoje, Latvijoje ir Prancūzijoje. Šios iniciatyvos buvo tik prasidėjusios ir, konkurencijos institucijoms įsikišus, pakeistos taip, kad būtų užkirstas kelias produktų iš kitų valstybių narių diskriminavimui, taigi ir vidaus rinkos susiskaidymui.

Be to, buvo keletas geografinių prekybos plotų pasidalijimo atvejų: 2023 m. Austrijos NKI prašymu Austrijos kartelių bylų teismas priėmė sprendimą, kuriame nustatyta, kad du cukraus gamintojai – *Südzucker AG* ir *Nordzucker AG* – derindami veiksmus pramoninio cukraus rinkoje, visų pirma sudarydami tarpusavio susitarimą išlaikyti atskiras geografines pardavimo zonas (atitinkamai Austrijoje ir Vokietijoje) ir taip apribodami konkurenciją ir darydami poveikį tarpvalstybinei prekybai, pažeidė SESV 101 straipsnį[53].

3.5.6. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi

Tyrimai visų pirma buvo susiję su ūkių ir kooperatyvų santykiais ir ūkininkų laisve pasirinkti kooperatyvą, kuriam jie nori priklausyti. Pavyzdžiui, Vokietijos NKI atlikus tyrimą[54], 2018 m. didžiausias Vokietijos pieno kooperatyvas *Deutsche Milchkontor* (DMK) pakeitė savo tiekimo sąlygas ir nuo 24 iki 12 mėnesių sutrumpino įspėjimo apie pieno pristatymo nutraukimą terminą, taip suteikdamas ūkininkams daugiau galimybių pasirinkti kooperatyvą ir tiekimo sąlygas.

Kiti piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejai buvo susiję su pernelyg didelių kainų nustatymu. 2022 m. Kipro NKI nustatė, kad Kipro visuotinė galvijų augintojų organizacija piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, nustatydama pernelyg dideles kainas tolesniame rinkos etape (pieno sektoriuje).

---

[53] Kartelių bylų teismas AFCA prašymu skyrė „Südzucker AG“ 4,2 mln. EUR baudą; sprendimas yra galutinis: *BWB Bundeswettbewerbsbehörde*.

[54] *Bundeskartellamt* – Pradžios puslapis – Procedūra prieš DMK pieninę nutraukta.

4. NKI konsultacijos ir stebėsenos veikla žemės ūkio sektoriuje

Žemės ūkio sektoriaus veiklos vykdytojų prašymu NKI taip pat teikė konsultacijas dėl konkurencijos taisyklių taikymo. Nagrinėjamuoju laikotarpiu NKI gavo 53 tokius prašymus suteikti konsultacijas žemės ūkio sektoriuje.

Svarbią NKI darbo dalį taip pat sudaro stebėsenos veikla. Nagrinėjamuoju laikotarpiu NKI atliko **22** sektorių tyrimus dėl konkurencijos taisyklių taikymo žemės ūkio sektoriuje. Toks darbas paprastai apėmė konkrečių sektorių tyrimus, ataskaitų priėmimą ir propagavimą.

Visų pirma NKI surengė keletą konsultacijų dėl tvarumo susitarimų. Toliau pateikiama keletas pavyzdžių.

- Vokietijos NKI atsakė į septynis prašymus suteikti konsultacijas dėl tvarumo susitarimų, įskaitant tebevykstančias konsultacijas mėsos sektoriuje pagal iniciatyvą „InitiativeTierwohl“[55] (dėl to šalys, atsižvelgdamos į Vokietijos NKI išreikštus nuogąstavimus, nusprendė nuo 2024 m. panaikinti privalomą priemoką, kurią pirkėjai moka dalyvaujantiems ūkininkams, dar vadinamą gyvūnų gerovės papildomu mokesčiu) ir keturias užbaigtas konsultacijas dėl kakavos, augalų, bananų ir pieno sektorių.

- Prancūzijos NKI atsakė į du prašymus pateikti neoficialias gaires: i) dviejų prekybos asociacijų (*Coopération Agricole Nutrition Animale* ir *Syndicat National de l'Industrie de la Nutrition Animale*) prašymą dėl metodinio vadovo, kuriuo siekiama apskaičiuoti sudėtinių maisto produktų aplinkosauginį pėdsaką, konkrečiau – jų šiltnamio efektą sukeliančių dujų pėdsaką, projekto[56], ir ii) asociacijos *Pour une Agriculture du Vivant* prašymą dėl projekto, kurio tikslas – padėti ūkininkams Prancūzijos teritorijoje,

[55] „InitiativeTierwohl“ yra projektas, grindžiamas žemės ūkio, mėsos gamybos ir mažmeninės prekybos maisto produktais sektorių susitarimu, kuriuo siekiama atlyginti gyvulių savininkams už gyvūnų laikymo sąlygų gerinimą.

[56] 2025 m. sausio 29 d. neoficialios gairės 25-DD-01 dėl papildomų išlaidų ir rizikos, susijusių su perėjimu prie agroekologijos, kolektyvinio finansavimo sistemos sukūrimo.

finansuojant ir užtikrinant jų perėjimą prie ekologiškesnės praktikos[57] (tai reikštų BRO reglamento 210a straipsnio taikymą).

- Nyderlandų NKI atsakė į du prašymus dėl konsultacijų: i) organizacijos *Stitchting Milieukeur*, kuri rengia ir tvarko Nyderlandų kokybės ženklų kriterijus, taikomus lauko kultūriniams augalams, vaisiams ir daržovėms, pienui, kiaušiniams, dekoratyviniams augalams (gėlėms, augalams, medžiams, gėlių svogūnėliams ir kt.) ir paruoštiems bei perdirbtiems maisto produktams, pateiktą prašymą, t. y. prašymą konsultuoti dėl susitarimo dėl neperdirbtų bulvių, daržovių ir vaisių, ir ii) gėlių sektoriuje veikiančių įmonių asociacijos *Tuinbranche Nederland* pateiktą prašymą.

5. Baigiamosios pastabos

Patikima konkurencija žemės ūkio sektoriuje yra itin svarbi siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti Sutartyje nustatyti BŽŪP tikslai. Priimtos kelios konkurencijos taisyklių žemės ūkio sektoriuje išimtys, kuriomis visų pirma siekiama sustiprinti ir iš naujo subalansuoti ūkininkų padėtį žemės ūkio maisto produktų tiekimo grandinėje. Labai svarbu, kad ūkininkai proaktyviai naudotųsi esamais mechanizmais ir pasinaudotų jų teikiama nauda. Šiose sistemose vis dar yra daug neišnaudoto potencialo, kuriam reikia skirti daugiau dėmesio. Visų pirma konkurencijos taisyklių išimtys suteikia pagrindą organizuoti ūkių produktų gamybą ir tiekimą per gamintojų organizacijas ir gamintojų organizacijų asociacijas. Tokios organizacijos ne tik naudojasi būtinomis konkurencijos taisyklių išimtimis, bet ir gauna finansinę paramą pagal BŽŪP. Be to, jos siūlo struktūrines priemones, kuriomis ūkininkams sudaromos vienodesnės sąlygos dalyvauti komerciniuose santykiuose su tiekėjais ir pirkėjais, valdyti riziką, investicijas ir spręsti problemas. Be to, konkurencijos institucijų garantuojamas vykdymo užtikrinimas leido sustabdyti praktiką, kuri kenkia ūkininkams pardavimo ar pirkimo srityje, ir užkirsti jai kelią. Konkurencijos taisyklių išimtys toliau kinta, tačiau išlaikomas BŽŪP orientavimas į rinką. 2024 m. Komisijos pasiūlyme[58] nustatytos papildomos galimybės stiprinti ūkininkų padėtį

[57] 2025 m. sausio 29 d. neoficialios gairės 25-DD-01 dėl papildomų išlaidų ir rizikos, susijusių su perėjimu prie agroekologijos, kolektyvinio finansavimo sistemos sukūrimo.

[58] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl ūkininkų padėties maisto tiekimo grandinėje stiprinimo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1308/2013, (ES) 2021/2115 ir (ES) 2021/2116, 2024/0319 (COD).

grandinėje. Tebesitęsiant tiek pradinės grandies (reikiami ištekliai), tiek galutinės grandies (maisto sektorius) koncentracijai tiekimo grandinėje, sąžininga ir veiksmingai įgyvendinama konkurencijos sistema tebėra labai svarbi, kad ūkininkai gautų teisingą atlygį už savo darbą, kartu užtikrinant tiekimą vartotojams priimtinomis kainomis, laikantis BŽŪP tikslų pagal SESV.